

ההסתדרות לרפואת שיניים בישראל המועצה המדעית

התמחות ברפואת הפה

תכנית ההתמחות

סילבוס

נובמבר 2025

תכנית לימודים להתמחות (סילבוס) - רפואת הפה

הטקסט כתוב בלשון זכר אך פונה לכל המגדרים

משך ההתמחות	4 שנים לפי החלוקה הבאה: • 2½ שנים ברפואת הפה • שלושה חודשים ברפואה פנימית • שלושה חודשים ברנטגנולוגיה כללית או אורלית • שלושה חודשים בפתולוגיה אורלית או במחלקה לפתולוגיה כללית שמבצעים בה בדיקות מרקמות הפה וראש צוואר • שלושה חודשים מקצוע בחירה • ½ שנה מדעי יסוד
מטרת ההתמחות והידע הנדרש	רפואת הפה היא מומחיות העוסקת באבחון וטיפול של מחלות חלל הפה הלסתות והפנים, וטיפול דנטאלי בחולים בעלי רקע רפואי מורכב, בעלי חרדה דנטאלית או צרכים מיוחדים (Special needs). מהמומחה נדרשים ידע ומיומנויות בתחומים המפורטים להלן: א. מחלות חלל הפה הרשימה שלהלן באה להציג בפני המתמחה קיום מנחים לגבי מגוון הנושאים בהם חלה עליו חובת הבקאות ושעמם עליו להתמודד במהלך ההתמחות בתת התחום המקצועי הקשור ישירות למחלות המתבטאות בחלל הפה. <u>עבור המצבים הפתולוגיים יש לדעת:</u> • סימנים ותסמינים מחוץ לחלל הפה ובחלל הפה • אבחנה מבדלת • דרכי אבחנה ובדיקות עזר לרבות הדמיה, ביופסיה ובדיקה פתולוגית • טיפול או גישה טיפולית <u>המצבים הפתולוגיים:</u> א. רקמות הפה אנטומיה נורמלית ושינויים התפתחותיים ב. שינויים במורפולוגיה, צורה ומספר שיניים ג. נגעים תגובתיים, הרגלים, נזק מכני וכימי, עישון ד. מחלות זיהומיות: זיהומים וירליים, פטרייתיים, חיידקים וטפילים ה. מחלות עור וריריות ו. פתולוגיות באפיתל וגידולים שפירים בחלל הפה ז. מצבים בעלי פוטנציאל ממאירות ח. ממאירות בחלל הפה, כולל גרורות וביטויים של ממאירויות המטולוגיות בחלל הפה ט. אבחנה מבדלת של כיבים י. נפיחות אורופציאלית - יא. נגעים פיגמנטריים - יב. תגובות אלרגיות ורגישות יתר המתבטאות בחלל הפה - יג. ביטויים של מחלות מערכתיות בחלל הפה - יד. תגובות וסיבוכים בחלל הפה, הלסתות והמשן בחולים אונקולוגיים והמטולוגיים - טו. פתולוגיות בחלל הפה, הלסתות והמשן הקשורות לטיפול רפואי לרבות טיפולים אונקולוגיים והמטולוגיים ב. טיפול דנטאלי בחולים בעלי רקע רפואי מורכב וגריאטרי ההתמחות תכלול טיפול באוכלוסיית מטופלים בעלי רקע רפואי מורכב הזקוקים לטיפול שיניים. טיפול השיניים יתבצע לאחר התאמת תכנית הטיפול והגישה הטיפולית למצבו הרפואי הכללי של המטופל ולצרכיו המיוחדים.

המתמחה ילמד להכיר את המחלות הכלליות שיכולות להשפיע על טיפול השיניים ועריכת תכנית הטיפול הדנטאלית בהתאם, את אמצעי הזהירות הדרושים בעת טיפול שיניים בחולים הסובלים ממחלות כלליות, את ההנחיות השונות הקשורות לטיפול שיניים במתרפאים הנמצאים בסיכון רפואי ולאבחן מצבי חירום רפואיים ולהגיש את טיפולי העזרה הראשונה המתבקשים. המתמחה יכיר את השינויים הפיזיולוגיים והאחרים המתרחשים בגיל הזקנה, וידע להתאים את תכנית הטיפול הדנטאלית למטופלים אלו. ההתמחות תכין את המתמחה בתחום טיפול שיניים תחת סדציה לכל סוגיה והרדמה כללית, כפי שיפורט בהמשך. המתמחה ידע לאבחן ולטפל בהשלכות הפרעות שינה באזור חלל הפה, הלסתות והמשן ולמצב הסיסטמי (Dental Sleep Medicine), כפי שיפורט בהמשך. המתמחה יוכשר להמליץ וליישם את עקרונות מניעת העברת זיהומים ברפואת שיניים. במסגרת ההתמחות יעבור המתמחה קורס ACLS. בסיום ההתמחות המתמחה יהיה כשיר לטפל ב חולים בכל רמות ה-ASA. <u>הרשימה שלהלן באה להציג בפני המתמחה קיום מנחים לגבי חלק ממגוון הנושאים השונים בהם חלה עליו חובת הבקאות ושעמם עליו להתנסות במהלך ההתמחות:</u> א. לקיחת אנמנזה, הערכת המתרפא ודרגת הסיכון בטיפול השיניים ב. הכרת בדיקות המעבדה הקליניות השונות ג. מניעת דלקת פנים לב זיהומית ד. מחלות קרדיו-וסקולריות והשפעה של תרופות על טיפול השיניים ה. מחלות מערכת הנשימה ו. עישון ושימוש בטבק, אלכוהול וסמים ז. הפרעות שינה ח. אלרגיות ט. מחלות המועברות ביחסי מין י. מחלות כבד נגיפיות, ומחלות כבד אחרות - יא. מחלות כליה ודיאליזה - יב. הטיפול הפומי לפני, במהלך ולאחר השתלות אברים ומח עצם - יג. ממאירויות, כולל טיפול שיניים מכין לפני טיפול אונקולוגי וטיפול שיניים במהלך הטיפול האונקולוגי ולאחריו - יד. מחלות המטולוגיות לא ממאירות - טו. הפרעות דמם מולדות ונרכשות ומצבי קרישיות יתר - טז. סוכרת, תסמונת מטבולית, הפרעות אכילה והשמנת יתר - יז. מחלות מערכת העיכול - יח. מחלות אוטואימוניות - יט. מחלות אנדוקריניות כ. הריון והנקה - כא. מחלות נזירולגיות - כב. מחלות ומצבים פסיכיאטריים - כג. מחלות זיהומיות והשלכותיהן בטווח הקצר והארוך וכן השלכת הטיפול - כד. החולה הגריאטרי ג. התנסות מעשית בטיפול שיניים במתרפאים מבוגרים בעלי חרדה דנטאלית או צרכים מיוחדים באמצעות סוגי הסדציה השונים והרדמה כללית: א. ספקטרום השליטה בכאב וחרדה ב. הערכה טרום סדטיבית וטרום הרדמה כללית ג. אפיוני המתרפא החרד ושיטות התנהגותיות לא פרמקולוגיות לשליטה בחרדה במרפאת שיניים	
--	--

ד. התוויות והתוויות נגד לשימוש בספקטרום הסדציה וההרדמה הכללית ה. פרמקולוגיה של תרופות סדטיביות ותרופות להרדמה כללית ו. פיזיולוגיה של גזי הרדמה וסדציה ז. מכשור לאכסון ולהולכת גזים לסדציה והרדמה ח. זיהום מרפאה על ידי גזים לסדציה והרדמה והיבטים גהותיים ותעסוקתיים של חשיפה לגזי הרדמה ט. אופן מתן סדציה מתונה-הכרתית (פומית, נזאלית, שרירית, וורידית, ומשולבת) י. סדציה עמוקה והרדמה כללית ברפואת שיניים יא. טיפול שיניים בסדציה והרדמה כללית במטופלים בעלי צרכים מיוחדים (The special care needs patients) יב. הכרת השיקולים הרפואיים הקשורים בטיפול שיניים בסדציה והרדמה כללית במטופלים עם רקע רפואי מורכב	
ד. מצבי חירום ברפואת שיניים א. אפידמיולוגיה וגורמי סיכון ב. מניעה ג. היערכות למצבי חירום, כולל ערכת החיאה ד. שינויים במצב ההכרה: Postural hypotension, עילפון, היפוגלקמיה, היפרגלקמיה, TIA, שבץ אפילפסיה, אי ספיקת אדרנל חריפה. ה. מצבי חירום נשימתיים: היפרונטילציה, אסטמה, שאיפת גוף זר, אסטמה, חסימת דרכי נשימה, דום נשימה, בצקת ריאות. ו. אלרגיה ברפואת שיניים: תגובות עוריות, תגובות נשימתיות, שוק אנפילקטי. ז. ירידה/עליה בלחץ דם ודופק ח. מצבי חירום קרדיאליים: תעוקת חזה, אוטם שריר הלב, הפרעות קצב, דום לב, אי ספיקת לב. ט. תגובה לאלחוש מקומי או רעילות תרופתית י. החיאה בהתאם לפרוטוקול העדכני של ACLS	
ה. דימות פנים ולסתות המתמחה ירכוש מיומנות וניסיון באבחון ופענוח תצלומי רנטגן, CT, CBCT, וכן ידע באמצעי דימות נוספים (כגון MRI, US, רפואה גרעינית וכו') של השיניים, הלסתות, מפרקי הלסת, בלוטות הרוק, והרקמות המקיפות אותם. המתמחה ילמד לבחור את שיטות הדימות האופטימליות לצרכי אבחון וטיפול כולל בעיות מפרקים, שתלים דנטלים, מחלות מטבוליות, מחלות מערכתיות המתבטאות בעצמות, בלוטות הרוק, ממצאים בעלי ביטוי רנטגני ברקמות הרכות, טראומה, אבחון גידולים ונגעים פתולוגיים שונים (אודונטוגניים ולא אודונטוגניים) בלסתות וברקמות הסובבות. המתמחה ירכוש ידע וניסיון בכתיבת דו"ח פענוח להדמיות CBCT. להלן רשימת נושאים שמטרתה להציג בפני המתמחה קיום מנחים לגבי התחומים השונים בהם חלה עליו חובת הבקיאיות ושעימם עליו להתמודד במהלך ההתמחות בתת התחום המקצועי הקשור לדימות פנים ולסתות: • פיזיקה של קרינה • בטיחות קרינה וביולוגיה של קרינה • הדמיה דיגטלית והדמייה אנלוגית • הכרת מאפיינים אנטומיה ופתולוגיה בצילומים דו מימדיים, אינטרה ואקסטרה אורליים, CT, CBCT – MRI • CBCT: עקרונות השיטה, אינדיקציות לביצוע וניירות עמדה של איגודים שונים, הכרת הפרוטוקולים השונים והתאמתם עפ"י	

ההתוויה, מימני קרינה במכשירים שונים, ארטפקטים, Quality assurance, מבנה וביצוע דו"ח פענוח סיסטמטי של מקרי פתולוגיות בראש צוואר • תאור רנטגני, פענוח, ואבחנה מבדלת רנטגנית של נגעים בלסתות, כולל: עששת, מחלה פריודונטלית, אנומליות דנטליות, דלקות בלסתות ובשיניים, נגעים מולדים והתפתחותיים, ביטוי רנטגני של מחלות מערכתיות ומטבוליות (כגון אוסטאופורוזיס, מחלות המטולוגיות, מחלות אנדוקריניות, דיספלזיות וכיוב'), טראומה דנטלית ומקסילופציאלית, ציסטות וגידולים שפירים אודונטוגניים ולא אודונטוגניים, נגעים ממאירים, אבחנה מבדלת בין נגעים שפירים וממאירים, אנומליות קרניופציאליות וסינדרומים, דימות של בלוטות הרוק, דימות של מפרקי הלסת, הסתיידויות רקמה רכה בראש צוואר, דימות של סינוסים מקסילריים. ו. מחלות בלוטות רוק תחום זה עוסק באבחון וטיפול מחלות והפרעות בבלוטות הרוק הגדולות והקטנות, כולל שינויים בהפרשת הרוק. - הפרעות בהפרשת הרוק (יובש פה וריר יתר) - זיהומים והגדלות של בלוטות הרוק הגדולות - פתולוגיות (כולל גידולים) של בלוטות רוק גדולות וקטנות - מחלות ותרופות הגורמות לפגיעה בתפקוד בלוטות הרוק - דימות בלוטות רוק <u>הידע הבסיסי הנדרש:</u> אנטומיה ונויר-אנטומיה של בלוטות הרוק, היסטולוגיה והיסטופתולוגיה בסיסית של בלוטות הרוק, פיזיולוגיה של תהליך הפרשת הרוק <u>הידע הקליני הנדרש:</u> סיאלומטריות לסוגיהן, ידע בתחום הראומטולוגי הקשור לבלוטות הרוק (תסמונת סיוגרן ומחלות אוטו-אימוניות אחרות הקשורות להפרעות בהפרשת הרוק), בדיקה קלינית של בלוטות הרוק, שליטה והבנת הדמיות בלוטות רוק, שליטה באבחנות מבדלות הקשורות למחלות ו / או נפיחויות בלוטות רוק, טיפולים ליובש פה וריר יתר, ידע בתחום הטיפול ב בלוטות רוק, ידע באבחנה וטיפול בשל שינויים בבלוטות הרוק ובהפרשת הרוק בעקבות טיפולים אונקולוגיים והשתלת מח עצם. ז. כאבי ראש, פנים ולסתות כאב והפרעות תחושה ותפקוד בפנים ולסתות. תחום כאבי ראש ופנים ולסתות כולל בתוכו אבחון וטיפול של מצבי כאב חריף וכוונוני באזורים אלו ובנוסף אבחון וטיפול בהפרעות תחושה ותפקוד בפנים ובמפרקי הלסתות בסיום פרק זה בהתמחות יהיה המומחה לרפואת הפה מסוגל לאבחן ולטפל במצבי כאב שמקורם בחלל הפה, במערכת הלעיסה, כולל כאב מוסקולוסקלטלי, כאב ממקור נוירי וסקולרי וכאב ממקור נוירופתי. המתמחה יהיה מסוגל לקחת אנמנזה מפורטת בתחום הכאב הקרניופציאלי, לבדוק את החולה כולל הערכה של הפרעה בתפקוד מערכת הלעיסה והעצבים קרניאליים. להשתמש בשיטות הערכה ומדידה של כאב ותחושה וביומני כאב, ולבקש בדיקות דימות מתאימות, ולהכיר את מגוון אפשרויות הטיפול. <u>הידע הבסיסי הנדרש:</u> הכרה של האנטומיה והפיסילוגיה של מערכת העצבים הטריגמינלית, הכרה של האנטומיה והפיסילוגיה של מערכת הלעיסה, כולל שרירי לעיסה וצוואר	
--	--

ומפרקי הלסתות. הכרה של הסיווגים השונים כאב קרניופציאלי, ידע של הפתופיזיולוגיה של מנגנוני כאב חריף וכרוני, והמנגנונים הייחודיים לכאב באזור הטריגמינלי. שליטה במנגנוני פעולה של תרופות לטיפול בכאב חריף באופן המאפשר טיפול אפקטיבי ובמינימום של תופעות לוואי. הכרה וידע, כולל מנגנוני פעולה של תרופות לטיפול בכאב כרוני באזור הקרניופציאלי ובתסמונות כאב ייחודיות לאזור, באופן המאפשר טיפול אפקטיבי ובמינימום של תופעות לוואי. הכרה של המרכיב הפסיכוסוציאלי הנקשר למצבי כאב כרוני, כולל Drug abuse. ידע בהערכה ומדידה של כאב, הפרעות תחושה ושינויים בחוש הטעם והריח. <u>המתמחה יהיה בעל מיומנות קלינית של אבחון וטיפול בתחומים הבאים:</u> כאב חריף ממקור חלל הפה, כולל מקור דנטלי ופריודנטלי ורקמה רכה. כאב מוסקולוסקלטלי כולל כאבי שרירים ומפרקים, כאב ממקור ניורו וסקולרי פאראפונקציות של הפנים והלסתות תוך שימוש בטיפול תרופתי. כאב ממקור ניורו וסקולרי, תוך בחירה נאותה של תרופות לטיפול אבורטיבי ופרופילקטי. כאב ממקור ניורופתי, כולל ניורלגיות, כאב ניורופטי פוסט טראומתי, כאב פוסט הרפטי ותסמונת הפה-השורף. אבחון ואפיון מצבים הדורשים הפניה לייעוץ פסיכיאטרי, ניורולוגי, פסיכולוגי, או אחר. הכרת שיטות טיפול לא פרמקולוגיות בכאב: Cognitive behavior therapy, Biofeedback, מדיטציה, אקופונקטורה פיזיותרפיה, הזרקה של נקודות הדק והזרקת בוטוקס לאינדיקציות המתאימות התאמת סדים סגריים. ח. רפואת שינה דנטלית בסיום לימוד פרק זה בהתמחות, המתמחה יהיה בעל ידע א. באבחון בהפרעות שינה (כולל מעבדת שינה) ובהשלכות של הפרעות אלו והטיפול בהפרעות אלו באזור הפנים, חלל הפה, מפרקי הלסת והמשקן. ב. באפשרויות הטיפול בהפרעות שינה, לרבות הפרעות הנלוות לכאב פנים כרוני. ג. בטיפול באמצעות התקנים דנטליים לטיפול בדום נשימה בשינה וברוקסיזם, כולל התוויות והתוויות נגד. ט. הזרקות לצרכי אסתטיקה המתמחה יכיר את הממצאים הנלווים בבדיקה קלינית בהדמיות השונות בפתולוגיה את עיקרי תופעות הלוואי והסיבוכים כפי שמופיעים בספרות החובה	
	דרכי הלימוד
	חלוקת שעות הלימוד
	נהלי בחינת המומחיות
	מבנה הבחינה
הוועדה המקצועית תפרסם רשימת ספרות חובה לבחינה. הספרות תכלול: • ספרים • מאמרים • מאמרים עדכניים מעיתונים מקצועיים מובילים בתחום • קווים מנחים רלוונטיים עדכניים של איגודים בינלאומיים (שפורסמו עד 6 חודשים טרם מועדי בחינות ההתמחות)	ספרות חובה

רשימת ספרות החובה תעודכן מפעם לפעם על ידי הוועדה המקצועית והרשימה המעודכנת תימצא באתר האינטרנט המקצועי של הר"ש, שכתובתו ida.org.il תחת הכותרת: "המועצה המדעית".	